

INITIATIEFNOTA'S “VEEN RED JE NIET ALLEEN” EN “DROGE VOETEN”

In februari 2019 presenteerden GroenLinks en D66 hun initiatiefnota's “Veen red je niet alleen” en “Droge voeten”. Beide nota's behandelen belangrijke thema's die voor de waterschappen relevant zijn. In deze notitie geven de waterschappen hun aandachtspunten ten behoeve van beide notities.

VEEN RED JE NIET ALLEEN

Deze nota van GroenLinks behandelt de problematiek rondom de veenbodem. Het Nederlandse veen zakt en verdwijnt en dat zorgt voor problemen.

Waterschappen hebben, als beheerders van het watersysteem, een rol en een belang in het oplossen van de bodemdalingsproblematiek die, zoals PBL aangeeft, alleen in een maatschappelijke context en in samenwerking opgelost kan worden.

De waterschappen kunnen in grote lijnen de nota steunen.

MAATREGELN

Het is positief dat in de initiatiefnota gekeken wordt naar een breed pakket aan maatregelen, waardoor ruimte voor regionaal maatwerk behouden blijft. Dit komt overeen met zowel het verschillende karakter van als de belangen in de verschillende veengebieden.

De waterschappen vragen aandacht voor het feit dat wanneer in een veenweidegebied functies toegestaan zijn die verschillende droogleggingen vragen, dit kan leiden tot verschillende dalingssnelheden en daarmee tot ingewikkeld waterbeheer. Maatregelen die een dergelijke versnippering van het watersysteem voorkomen juichen wij toe.

VOLDOENDE ZOET WATER

De maatregelen gaan vooral over vernatting. De waterschappen willen hierbij signaleren dat hierdoor waarschijnlijk de vraag naar zoet water in een gebied toeneemt. De droge zomer van 2018 heeft laten zien dat het verzorgen van voldoende zoet water niet altijd eenvoudig is. Een onderzoek naar de effecten van vernattingsmaatregelen (op waterbeschikbaarheid), zeker indien deze op grote schaal worden toegepast, is voor de waterschappen zeer belangrijk.

OPPERVLAKTEWATERPEIL EN GRONDWATERPEIL

In de nota wordt de relatie tussen ontwatering en de uitstoot van broeikasgassen benadrukt. De uitstoot van broeikasgassen wordt veroorzaakt door een laag grondwaterpeil, wat naast het slootpeil met name wordt beïnvloed door regen, verdamping en wegzijging naar lagere delen. Het oppervlaktewaterpeil is in beperkte mate van invloed op het grondwaterpeil en daarmee op de bodemdaling. Het handelingsperspectief is vanuit het peilbeheer dan ook beperkt.

ONDERZOEKSPROGRAMMA CO₂-UITSTOOT

De waterschappen vinden het van belang dat er meer inzicht komt in maatregelen die de uitstoot van CO₂ door veenbodemdaling terugdringt. STOWA, het onderzoeksinstituut van de waterschappen, gaat op verzoek van de Klimaat Tafel landbouw en landgebruik hier onderzoek naar doen. Dit onderzoeksprogramma zal leiden tot een landelijk dekkend en gestructureerd meetnetwerk. Daarbij wordt onderzocht wat het effect is van de verschillende vernattingsmaatregelen onder verschillend landgebruik op de uitstoot van CO₂ en andere broeikasgassen (lachgas en methaan) in veenweidegebieden.

DROGE VOETEN: VOOR EEN KLIMAATBESTENDIG NEDERLAND

Deze nota van D66 behandelt de maatregelen die volgens de indiener noodzakelijk zijn om Nederland te beschermen tegen klimaatverandering.

Terecht vragen de indieners aandacht voor de maatregelen die genomen moeten worden om Nederland klimaatbestendig te maken. De afgelopen jaren zijn hier belangrijke stappen in gezet binnen het Deltaprogramma, met als mijlpaal het in september 2017 gepresenteerde Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie en het in november 2018 ondertekende Bestuursakkoord Klimaatadaptatie.

De waterschappen hebben nog enkele vragen en aandachtspunten bij deze nota. Hieronder wordt ingegaan op deze specifieke punten uit de nota.

BODEMVERZAKKING

In de nota wordt gesteld dat het beleid van waterschappen leidt tot een lage grondwaterstand, wat weer leidt tot schade aan binnensteden en dorpen. Waterschappen beheren het oppervlaktewaterpeil en houden dit op een met de omgeving afgesproken niveau. Het grondwaterpeil is mede daarvan afhankelijk, maar misschien nog wel meer van het weer (neerslag, verdamping), het gewas en van de inrichting van het landschap (afstand tussen sloten, verschillende peilvakken e.d.). Het beleid van waterschappen heeft in de meeste gevallen dus weinig tot geen invloed op schade aan steden. Die schade is het gevolg van een combinatie van slechte funderingskwaliteit en grondwaterproblemen. Gemeenten hebben sinds 2008 een grondwaterzorgplicht voor het openbaar gebied, wat betekent dat ze maatregelen moeten treffen om grondwaterproblemen te voorkomen of te beperken. Eigenaren zijn in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor te hoge of te lage grondwaterstanden op hun eigen terrein of schade aan hun funderingen.

De indieners stellen voor peilfixatie als uitgangspunt te nemen om bodemverzakking tegen te gaan. De waterschappen willen meegeven dat via de ruimtelijke ordening wordt bepaald welke functies waar worden gesitueerd en welke waterhuishouding daarbij nodig is. Het is aan de provincies om die afweging voor een bepaald gebied te maken.

Daarnaast wordt gesteld in de nota dat provincies en gemeenten reactief bezig zijn met het tegengaan van verzakkingen. Dit is echter achterhaald. Steeds meer gemeenten zijn bezig om de openbare ruimte 'verzakkingsproof' te maken. Zij wisselen hiervoor kennis uit via het Platform Slappe Bodem.

In de nota wordt voorgesteld om te experimenteren met het actief vernatten van veengebieden, zoals veengebieden laten aangroeien door het gebied onder water te laten lopen, en te experimenteren met natte teelten zoals lisdodde, veenmos, algen en Azolla.

De waterschappen willen de indieners meegeven dat deze experimenten al gedaan worden. Tot nu toe wegen de baten echter nog niet op tegen de kosten, onder andere door ontbrekende verdienmodellen voor producten uit de natte landbouw en ontbreken van waardering van CO₂-winst door beperking van de uitstoot.

KLIMAATBESTENDIG MAKEN BEWOOND GEBIED

Zoals de indieners terecht opmerken, werken gemeenten, provincies, de rijksoverheid en de waterschappen binnen het Deltaprogramma aan het beschermen van Nederland tegen overstromingen. Daarnaast is het voor de indieners relevant om te weten dat binnen het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie reeds gewerkt wordt aan het klimaatbestendig maken van Nederland om de gevolgen van wateroverlast, hitte, droogte en overstromingen zo veel mogelijk te beperken.

De waterschappen zijn blij dat de indieners aangeven dat het Bouwbesluit aangepast moet worden om nieuwbouwwoningen klimaatbestendig te maken. Het is van belang om bij de huidige woningbouwopgave al rekening te houden met de gevolgen van klimaatverandering. Onder de Omgevingswet zou dat geregeld moeten worden in het Besluit bouwwerken leefomgeving.

RUIMTE VOOR DE RIVIEREN

De indieners stellen voor in het Deltaprogramma een dubbele doelstelling te introduceren, 'waterveiligheid' en 'omgevingskwaliteit'. De waterschappen zijn van mening dat ook met een enkelvoudige doelstelling – waterveiligheid – kan worden gewerkt aan omgevingskwaliteit en verbetering van de natuur. Dat gebeurt nu al, waarbij waterveiligheid wordt gefinancierd door de waterbeheerders en natuurmaatregelen door de regio.

Daarnaast wordt in de nota voorgesteld om grensoverschrijdende samenwerking te zoeken. De waterschappen willen de indieners er op wijzen dat wij voor grensoverschrijdende samenwerking al de Europese Richtlijn Overstromingsrisico's en de Riviercommissies Rijn en Maas hebben. Het is de waterschappen niet helemaal duidelijk wat het doel van extra grensoverschrijdende samenwerking is.

TOEKOMSTGERICHT DRINKWATERBELEID

In de nota wordt voorgesteld om net als voor het oppervlaktewater een verdringingsreeks voor het grondwater op te stellen. Een landelijke verdringingsreeks voor grondwater lost ons inziens geen problemen op. De verdeling van grondwater is niet het probleem, maar het in evenwicht houden van onttrekking en aanvulling.

Daarnaast wordt in de nota voorgesteld om waterbuffers in West-Nederland te creëren om verzilting tegen te gaan. De waterschappen willen hierbij aantekenen dat afgezien van het feit dat hiervoor heel veel zoet water nodig is, deze problematiek niet alleen in het westen van Nederland speelt. Ook in andere delen van Nederland komt verzilting voor waarvoor aandacht nodig is.

KLIMAATBESTENDIG BOEREN

De indieners stellen voor om een landelijk droogteplan te maken met sproeiafspraken voor de land- en tuinbouw. De waterschappen zijn hier geen voorstanders van. Regionaal maatwerk is hierbij noodzakelijk, want regionaal kunnen waterbeschikbaarheid en risico's met gebruikers worden gedeeld en lokaal kunnen handelingsperspectieven worden ontwikkeld. Landelijk is dat moeilijk of niet te coördineren en te organiseren.

KUSTBESCHERMING

In de nota wordt terecht aandacht besteed aan de stijgende zeespiegel. Voor de indieners is het goed om te weten dat binnen het Deltaprogramma wordt geanticipeerd op deze zeespiegelstijging, ook wordt er een kennisprogramma opgezet om lange termijn effecten en een mogelijke strategie te onderzoeken.

In de nota wordt de nadruk gelegd op natuurlijke kustverdediging. De waterschappen willen meegeven dat dat, waar mogelijk, nu al wordt toegepast. De zandige duinen en het project Rijke Dijken bij de Eems-Dollard zijn hier mooie voorbeelden van. Bij dijken en versterkingen wordt gekeken in hoeverre het (natuurlijke) voorland bij kan dragen aan de waterveiligheid. Aandachtspunten hierbij zijn echter wel het ruimtebeslag en de bijbehorende kosten.

De indieners stellen voor om in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) klimaatadaptatie vast te leggen als ruimtelijke functie van het kustbeschermingsgebied. Het is voor de indieners goed om te weten dat de ruimtelijke kwaliteitsfunctie van de kustzone binnenkort wordt vastgelegd in het Besluit Algemene Regels Ruimtelijke Ordening (Barro).